

ומה זרעים טמאים שנטמאו קודם זריעתם, דינם הוא שכיון שזרען בקרקע טהורין משום שלומדים זאת מהפסוק "אשר יזרע — טהור הוא".

זרעים שזרועין ועומדים בשעה שנטמאו, לא כל שכן שלא יטמאו?

וחזינן שאפשר לעשות קל וחומר מכך שאפשר לבטל דבר שכבר חל⁽⁴⁶⁾.

ומוכיחה מכך הגמרא על ספק דידן:

הרי הדין הוא שזרעים הזרועים בקרקע, אינם נטמאים כלל. ומכך שמדמה רבי אליעזר את דין הזרעים לדין הפרת נדרים, שמע מינה שרבי אליעזר סובר שלא חיילין הנדרים כלל לאחר שהופרו.

ומקשה הגמרא על דעת רבנן:

וכי רבנן לא דרשי קל וחומר כזה?

והא תניא: יכול ימכור אדם את בתו לאמה העבדיה אף כשהיא נערה?

אמרת קל וחומר: אם מכורה כבר, יוצאה כאשר היא נעשית נערה.

מי שעדיין אינה מכורה — אינו דין שלא תימכר כאשר היא נערה?.

וחזינן, שאף רבנן מודים לכך שאפשר לעשות קל וחומר מכך שאפשר לבטל דבר שכבר חל.

עו-ב ומתריצין:

איין. אכן בעלמא, דרשי רבנן קל וחומר זה.

ושאני הכא, דאמר קרא "אישה יקימנו ואישה יפרנו".

ודרשינן מהא שהקיש הכתוב הפרה להקמה:

את שבא לכלל הקם — בא לכלל הפר. רק נדר שחל, והינו בר קיום, הרי הוא בר הפרה.

אבל נדר שלא בא לכלל הקם — לא בא לכלל הפר. נדר שאינו בר הקמה כיון שעדיין לא חל, אינו בר הפרה.

וכמו כן במקוה, לא אמרינן קל וחומר. כי גם שם לומדים מדברי הכתוב שאין הטבילה של כלי טהור במקוה יכולה להצילו מפני הטומאה בעתיד [ונוגע בנבלתם יטמא].

וכן באדם שמציל על טהרה בלועה, לומדים מן הכתוב הזה.

וזו היתה קושייתם של חכמים על רבי אליעזר, שבמקום שיש לנו פסוק, בא הכתוב ומוציא מקל וחומר, והוא הדין לגבי הפרת נדרים, בא הכתוב "אישה יפרנו", ומוציא מידי הקל וחומר. ר"ן

מתניתין:

הפרת נדרים — כל היום.

כל אותו יום ששמע בו הבעל או האב את הנדר, ביכולתו להפר אותו, עד לערב. וסובר התנא של משנתנו שהפרת נדרים היא באותו היום שנדרה, ולא בפרק הזמן של "מעת לעת".

46. ורבנן סוברים שאין להביא ראיה משם, כיון שאף זרעים שזרועים בשעה שנטמאו נכללים

כי אמר קרא "ביום שמעו", ולכן יכול להפר רק באותו יום ששמע.

ורבנן — מאי טעמייהו שיכול להפר במשך עשרים וארבע שעות?
משום דכתיב "מיום אל יום".

ומשמע שיכול להפר תוך שיעור של יום שלם מהזמן ששמע בו את הנדר.

ומקשינן,

ולתנא קמא, הא כתיב "מיום אל יום"?

ומתריצין: איצטריך את שני הפסוקים,

דאי היה כתוב רק "ביום שמעו", הוה אמינא, ביממא אין, בליליא לא — שאפשר להפר רק ביום ולא בלילה.

ולכן כתיב "מיום אל יום" ללמדנו שאף בלילה אפשר להפר.

ומקשינן:

ולמאן דאמר שלומדים מהפסוק "מיום אל יום" שאפשר להפר מעת לעת, הא כתיב "ביום שמעו"?

ומתריצין: איצטריך את שני הפסוקים.

דאי כתיב רק הפסוק "מיום אל יום", הוה אמינא שכונת הפסוק היא שמחר בשבא

יש בדבר זה שהפרת הנדרים היא באותו היום בלבד — צד להקל וצד להחמיר.

ואין הכונה להקל או להחמיר בדין, אלא הכוונה היא למשך זמן ההפרה, שלעתים הוא פרק זמן ארוך, ולעתים הוא פרק זמן קצר.

כיצד? —

להקל — כגון אשה אשר נדרה בלילי שבת⁽⁴⁷⁾ — יפר לה בעלה את נדרה בפרק זמן ארוך, בלילי שבת, וביום השבת — עד שתחשך.

להחמיר — נדרה עם השכה [סמוך לחשכה של מוצאי שבת] — מפר רק בפרק הזמן הקצר שנשאר עד שלא תחשך.

שאם השכה, ועדיין לא הפר — שוב אינו יכול להפר, כיון שכבר חלף יום שמעו.

גמרא:

תניא. הפרת נדרים — כל היום עד הערב.

רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אליעזר ברבי שמעון אמרו: מעת לעת [תוך כ"ד שעות מששמע את הנדר].

ומבאר הגמרא את טעמם של החולקים:

והוינן בה: מאי טעמא דתנא קמא, הסובר שאינו מפר אלא עד לערב!?

47. אין הכוונה בדוקא לליל שבת, אלא אף בשאר ימים, אלא דרך אגב משמיעה המשנה חידוש שאפשר להפר נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת [ר"ן]

בכלל הפסוק "על כל זרע וזרע אשר יזרע טהור הוא" ואין צורך בקל וחומר לומר שלא חלה עליהם טומאה [ר"ן]

והכל נשאלין על נדריהם, שבאים אצלחכם, והוא מתיר להם את נדרם, אפילו ביום השבת — רק לנדריים שהן לצורך השבת.

איבעיא להו:

מבואר במשנה שנשאלים בשבת על נדרים רק כאשר השאלה היא לצורך השבת.

אך לא מבואר במפורש במשנה, האם דברי המשנה הם גם לגבי הפרת נדרים. ולכן יש להסתפק:

האם הדין שמפירין האב והבעל נדרים בשבת, נוהג רק בנדריים שהם לצורך השבת.

או דלמא יכולים הם להפר נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת, כיון שיחלוף יום השמיעה במוצאי שבת, ויתקיימו אז הנדרים, מבלי שתהיה היכולת להפר אותם בשבת?

ומביאה הגמרא ראייה מברייתא מפורשת:

תא שמע מהא דתני רב זוטי דבי רב פפי:

אין מפירין האב והבעל נדרים בשבת, אלא לצורך השבת.

אמר רב אשי: הא לא תנן הכי במשנתנו!

שהרי שנינו בה:

נדרה עם השיכה [סמוך לחשכה של מוצאי שבת], מפר לה עד שלא תחשך.

(יום ראשון) עד לחד בשבא בשבוע שלאחריו ליפר לה.

ולכן כתיב "ביום שמעו", ללמדנו שרק יום אחד לאחר ששמע את הנדר יכול להפר.

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יחושע בן לוי: אין הלכה כאותו הזוג [כרבי יוסי כרבי יהודה ורבי אליעזר כרבי שמעון].

לוי סבר למיעבד [חשב לנהוג] כהני תנאי [כרבי"י ורבי אלעזר כרבי שמעון].

אמר ליה רב: הכי אמר חביבי [רבי חייא, דודו של רב]: אין הלכה כאותו הזוג.

ואגב שהובא בגמרא מימרא דרב, מביאה הגמרא עובדא מחייא בר רב.

חייא בר רב שדי גירא ובריק — אף בעת שהיה מתעסק בירית חצים היה מתעסק במציאת פתח וחרטה לאדם הבא לפניו להתיר נדרו, והיינו שלא היה מדקדק כל כך, משום שסבירא ליה שפותחין בחרטה בלבד.

רבה בר רב הונא יתיב וקאים — אף הוא לא היה מדקדק כל כך בהתרת נדרים, אלא בין היה עומד בין היה יושב, היה מתעסק במציאת פתח וחרטה⁽⁴⁸⁾.

א-טו תנן התם במסכת שבת [קנז א]:

מפירין הבעל והאב נדרים בשבת, כאשר הם שומעים אותם בשבת.

הונא, שכאשר אשתו של חייא בר רב היתה נודרת, לא היה מפר לה מיד, אלא היה שותק כדי לקנטרה. והיה זורק חץ בכותל לידע בדיוק השעה שבו נדרה, והיה מפר לה למחרת בשעה

48. הרא"ש מביא גירסה שונה בדברי רב: הלכה כאותו הזוג. והיינו שכן אפשר להפר מעת לעת. ולפי גירסה זו מפרש הרא"ש בכונת הגמרא בעובדא דחייא בר רב ובעובדא דרבה בר רב